

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**ITINERARI[I] || ITALIAE || RERVMQ. ROMANARVM || LIBRI
TRES ||**

Schottus, Franciscus

Antverpiae, 1600

Capva & Campani.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70633)

C A P V A & Campani.

Antiquitus *Capua Campania* caput insolentis arrogantiae proteruitaque vitio laboravit. Nam & M. Tullius in agraria secunda contra P. Rullum testatur *Campanos* semper superbos fuisse bonitate agrorum, & fructuum magnitudine, urbis salubritate & pulchritudine. Ex eademque copia & rerum omnium affluentia natam arrogantiam, quae alterum urbi *Rome* consulem e *Capua* postulavit: eamque luxuriam natam, quae ipsum Annibalem armis invictum voluptate vicit, & eneruavit. Eleganter igitur appellat *Capuam domicilium superbiae, ac sedem luxuriae*: aitque ingenerari hominibus mores, non tam a stirpe generis ac seminis, quam ex iis rebus quae ab ipsa natura loci, & a vitae consuetudine suppeditantur, quibus alimur & vivimus. Atque ita *loci Genius sibi similes plerumque colonos gignit*

Posita est nova *Capua* ad Volturni ripam, altero lapide ab antiquae ruinis, quae ingentes adhuc cernuntur iuxta *D. Mariae Gratiarum* aedem: utpote portarum urbis, theatri, aqueductuum, aliarumque moles immensae templorum, porticum, thermarum, atque aedium amplissimarum. Item subterraneae concamerationes vastae, & aquarum castella, visunturque in vepribus ac dumis columnarum ac marmorum omnis generis infinita fragmina, ex quibus potentiam ac superbiam *veteris Capuae* colligere possumus, quamvis magnas eius reliquias nova *Capua* vicinorumque urbes inde distraxerint. Strabo *Capuam* appellatam tradit ab agro campestri, eademque ratione P. Maro *Campanam urbem*, & Tullius Liviusque frequenter eius ciues & incolas *Campanos* nominare videntur a *camporum*

porum vberrimorum cultu. Poëtae tamen, Maro iam dictus, Lucanus, & Silius, aliique Capuam Troianum Æneæ socium vrbi colonos, moenia ac nomen dedisse canunt. Eam, auctore Strabone, prius *Opici* & *Aufones* tenuere: dein *Ofsi* Tuscorum gens, à quibus *Ofca* dicta. Hos eicere Cumani, posteaque iisdem pulsus Etrusci eam ampliata caput vndecim vrbiū aliarum instituere, *Volturnum*q; etiam dixere à vicino flumine, vt Liuius testatur. Potentem atque vicinam in Italiæ medietate, nec non inimicam semper atque cinulam Imperij non minus quàm ipsa Carthago, ferocemque præsentis Annibalis amicitia atq; societate, Romani maximis operibus circumuallatam & obsessam fame demum subiugarunt: Senatuque securi percusso, ciuibus reliquaque multitudine sub hasta venditis, urbem atque agrum omnem publicarunt. Nec impofterum ciuitatis vllum corpus, non concilium publicum, non magistratus aut senatum vrbi permiscere, vel vlla insignia reip. sed ædificia sedes aratorum esse iusserunt; vti que dumtaxat vrbs à Libertinis, & institoribus, vili que operaria plebe frequentaretur, permiffum fuit. In hunc itaque modum Capua afflictata iacuit vltra annos centum triginta, atque ager Campanus populi Romani publicus fuit vsque C. Cæsaris consulatum. Qui lege Iulia contra senatus optimarumque sententiam lata militibus eum viritim diuisit, Capuamque muro ductam, vti fragmēta Iulij Frontini demonstrant, primus coloniam fecit. Quæ ex eo quidem tempore resurgens auspiciis Imperatorum, floruit sub populi Romani potestate; donec à Genserico Vandalorum rege capta subuersa que, ab Ostrogothis dein occupata, atque his pulsus à Narsete restaurata, tandem à Langebardis iterum excisa fuit atque deleta. Ceterum

nim quo tempore hæc noua Capua ex ipsius rui-
nis excitata, quòue auctore ad secundum ab al-
tera lapidem vt dixi, traducta fuerit, non satis
constat. Et quidem verisimile, quòd vi metu-
que barbarorum pulsi, atque dispersi ciues tan-
dem eò confluerint, atque sensim extra deser-
tæ Capuæ ruinas sedes fixerint ibidem ad Vol-
turni ripam; vbi nunc nouam Capuam in vr-
bem perimplam atque potentem emerfisse vi-
demus. De qua Iulius Scaliger poëta non mi-
nus falsè quàm obscurè cecinit:

*Flamma si valeat superare superbiam fastum,
Pinguem luxuriam deliciosus amor:
Hoc mollem pinges Capuam, Capuæq; colonos,
Et qua aliis visa est, nec sibi meta fuit.*

AVERSA.

PER agrum Stellatam inde camposque Lebori-
nos perges *Auersam*. Historiæ Neapolitanæ
scriptor Pādolphus Collemucius *Auersam* prius
oppidum appellatum fuisse contendit, eo quòd
ibidem olim Normanni castra in ruinis Attel-
læ veteris munierint aduersus Capuam Neapolimq;
medio itinere noui huius oppidi initia firman-
tes, vri duarum potentium urbium vires ex eo
loco diuellerent.

ATTELLA OSCORVM

FVit quidem *Attella* vetus ab antiquissimis
Oscorum populis conditum oppidum, fa-
mosum imprimis ac celebre quondam Satyricis
fabulis, lasciuis, ridiculis atque dicacibus; quæ ab
ipso dicuntur *Attellane*: & hæc quidem iocis ac
salibus ridiculis eam auctoritatem nactæ sunt
postmodum: vt è municipalibus ludicris irre-
plerint etiam in theatra Romana. Nunc tem-
poris